

The International Snoezelen Association i Montreal

The International Snoezelen Association (ISNA) arrangerade i år det femte internationella snoezelen symposiet den 20-21 september 2007 i Montreal, Canada. FDUV:s SENSO-tekts personal, Joana Holmlund och Stina Mellberg, deltog i detta intressanta evenemang.

Sidan 9

Mikael Forss tar gärna mer ansvar i handikappfrågor

Mikael Forss, som är direktör på FPA, anser också att åldersgränsen för FPA-stödd rehabilitering borde höjas till 68 år eftersom det skulle motsvara nuvarande övre gränsen för pensionering. Ett av målen med FPA:s rehabilitering är att stöda deltagande i arbetslivet i de fall det är möjligt och då vore det logiskt att göra detta snarast. Han ställer sig inte heller främmande för en mera generell höjning av åldersgränserna, men FPA kan knappast bära ansvar för geriatrisk rehabilitering i sin helhet.

Sidan 4-5

Inte direkt svårt att vara invandrare på vårdutbildning

■ För studerande med invandrarbakgrund är det sällan några problem att smälta in i gruppen i

klassrummet och under praktikperioderna ute i arbetslivet möts de nästan alltid med nyfikenhet och

positiva kommentarer från patienter och klienter. Det bekräftar Agzin "Ashin" Tahssin, 17 år och andra årets närvårdarstuderande i Ekenäs. Finland blir allt mer mångkulturellt och i framtiden kommer patienter och klienter att få träffa allt fler vårdare som härstammar från andra kulturer. Vid Yrkesinstitutet Sydvästs närvårdarutbildning i Ekenäs finns studerande med invandrarbakgrund i så gott som varje klassrum.

Bild: Johanna Wikgren-Roelofs

Sidan 10

Psykolog Atle Dyregrov besökte Vasa

■ Den internationellt erkände norske krispsykologen Atle Dyregrov gästade Finland som föreläsare på Utvecklingspsykologin vid Åbo Akademi Vasas 15-årsjubileum i medlet av september. Dyregrov är ett

mycket välkänt namn inom krispsykologin. Han har bland annat gett ut böckerna Katastrofpsykologi och Barn i sorg, vilka används inom många utbildningar som grundlitteratur i ämnet. I nuläget är han

ledare för Senter for Krisepsykologi i Bergen, och en stor del av hans tid går åt till att skriva, konsultera och föreläsa om kris- och katastrofpsykologi. Han har också fungerat som sakkunnig runtom i världen, bland annat för Röda Korset, Rädda Barnen och Unicef.

Sidan 6-7

Pimé Café visar vad det innebär att vara blind eller synsvag

Finlands Svenska Synskadade ordnade Pimé Café på Luckan i samband med Föreningsfestivalen i Helsingfors den 8

september. Luckans Veranda hade byggts om till ett helt mörklagt café med hjälp av tyger, svarta plastsäckar och metervis med svart tejp. I caféet lär man sig att lita på sina medmänniskor, att möta olikhet och att ta ansvar. I mörkret förlorar

utseende och hudfärg sin betydelse och en äkta kontakt mellan människor föds, en kontakt som det kanske inte skulle vara naturligt att ta som seende.

Sidan 12

Adress:

Apollogatan 15 a 7,
00100 Helsingfors

Telefon:

044-5554388

Förläggare:

Finlands svenska
handikappförbund
09-496446

Ansvarig utgivare:

Mikael Lindholm
Ordförande för Finlands
Svenska Handikappförbund

Chefredaktör

Daniela Andersson
Gsm 044 555 4388
daniela.andersson@kolumbus.fi

Medarbetare

Johanna Wikgren-Roelofs
Mikko Ollikainen

Layout

Erkki Tuomi

Tryckeri

Hufvudstadsbladet Ab

ISSN 1795-410X

Artiklar, feedback, insändare
daniela.andersson@kolumbus.fi

Övrig e-post, vill du ha
tidigare utgivna nummer?
ulf.gustafsson@kolumbus.fi

Tankar om vården

Vården har på många sätt **figurerat i de finländska medierna den senaste tiden. De tråkiga händelserna som hänt inom omsorgen om utvecklingshämjade skakade såväl klienternas anhöriga som vårdarna. Knappt hade människorna hämtat sig från den första nyheten, då en liknande händelse upprörde oss igen. Ungefär samtidigt började de lönepolitiska förhandlingarna, där de lågavlönade kvinnodominerade branscherna kämpar för högre löner. Det debatteras flitigt i tidningsspalterna om samhället har råd att höja lönerna och huruvida de olika yrkesgrupperna är värda lönepåslagen. Är vårdarna värda sin lön eller är de giriga? De senaste dagarna har nyheten om vårdaren som stulit ett stort antal drogande tabletter från ett sjukhus slagits upp i medierna. Vården syns och hörs. Och upplevs på olika sätt av olika människor.**

■ Efter de skakande händelserna inom omsorgen om utvecklingshämjade uttryckte omsorgsminister Paula Risikko sin åsikt om att lämplighetstest borde införas på nytt vid intagningen av studeranden till social- och hälsovårdsutbildningen. Lämplighetstest har använts under olika tider vid inträdesprövning. Testningen kan bidra till att ge nyttig information om sökanden, den är en slags kvalitetsfaktor vid intagningen. Trots strängare inträdesprövningar finns det trots alltid en risk att en person senare under sin yrkesutövning själv kan insjukna eller förfalla till olagligheter. Övervakningen av vårdpersonal kan aldrig bli heltäckande. Eftersom utbildningen tyvärr inte idag lockar tillräckligt med sökanden, påverkas valet av studeranden till utbildningarna inom social- och hälsovård. Man måste anta till utbildningarna också sådana som kanske inte uppfyller alla önskade kriterier. Social- och hälsovården har inte tillräcklig dragningskraft idag.

Att dragningskr aften till social- och hälsovården är dålig,

syns redan vid rekrytering av personal. Inom Svenskfinland varierar utbudet på kompetent personal, men svårigheter att få behörig personal, som kan erbjuda vård på klientens modersmål, förekommer redan ganska allmänt. Lönen är en bidragande orsak till att social- och hälsovårdssektorn inte intresserar. Vårdare kan få betydligt bättre betalt inom helt andra branscher. Det är inte ovanligt att utbildade från social- och hälsovården söker sig till helt andra jobb. Att t.ex. tillverka telefoner vid Nokias fabrik ger högre lön än vad en vårdare förtjänar. Lönen varierar också mellan olika regioner, kommuner och institutioner. Idag, då utbudet på kompetent personal har minskat, jämför sökanden lönerna. Själva lönesystemet inom den kommunala sektorn är dessutom relativt invecklat. Lönerna baserar sig på utvärdering av arbetsuppgifternas svårighetsgrad, den individuella prestationen och längden på arbetsfarenheter. En objektiv och rättvis utvärdering är svår, kanske rentav omöjlig. Arbetsuppgifternas svårighetsgrad vägs mot varandra då de knappa lönepotterna delas ut. Personalens prestationer utvärderas av förmännen. Också då arbetsfarenheterna skall beaktas, sker en viss prövning. Frågan är, om lönesystemet kunde vara enklare. Personalen jämför löner och ansvar. "Vi jobbar i alla fall med människor".

Personalen inom social- och hälsovården känner ansvar.

Men om man inte lyckas rekrytera tillräckligt med personal, eller om personalens kompetens sjunker, blir arbetet tungt. Arbetstakten är idag uppskruvad och personalstyrkan är ofta minimerad. Personalkostnaderna får inte öka. Personalen är ju en dyr investering och utgör ofta 60-75 % av driftskostnaderna inom vår sektor. Dessutom är personalen en improduktiv kostnad. För det är svårt att mäta vårdens resultat med samma mätare som man använder inom produktiva företag.

Kommunernas och samkommunernas mål är att producera åt sina invånare professionellt högtstående och människonära tjänster. Målet förverkligas genom ett samarbete mellan beslutsfattare och personal. De ekonomiska ramarna är strama, också åren framöver. Samtidigt som servicebehovet växer måste resurserna styras allt noggrannare än tidigare. Inom vården talas bl.a. om att anlägga ett nytt perspektiv på det som vi idag gör för att klara av arbetet med färre anställda. Det talas om ett behov av att omorganisera arbetet. Själv upplever jag ibland att vi idag knappast gör något annat än organiserar och omorganiserar. På alla nivåer. Vi har inte bara den stora kommun- och servicestrukturreformen, utan vi omorganiserar också inom organisationerna. Nya resultatområden och nya enheter. Man slår samman olika verksamheter och man splittrar andra. Det känns ibland som om förändringarna

---

Trots sektorernas dåliga löner får vi fortfarande fina och motiverade studeranden, som verkligen vill jobba med människor.

---

blivit ett självändamål. Kräver samhällsutvecklingen att organisationerna hela tiden förändras? Hur mycket tid och energi går det till dessa omorganiseringar? Vem hinner utvärdera verksamheten innan man igen omorganiserar? Samhället kräver idag flexibilitet, men sätter man likhetstecken mellan orden förändring och flexibilitet? Ibland skulle det kanske vara bra att stanna upp för en tid och fundera över vad vi egentligen gör i den dagliga verksamheten. Utan att omorganisera. Men kanske vi inte vågar stanna upp.

Trots alla de svårigheter och problem som jag nyss behandlat, anser jag att personalen inom social- och hälsovården är otroligt duktig! Trots sektorernas dåliga löner får vi fortfarande fina och motiverade studeranden, som verkligen vill jobba med människor. Vi har en personal som är flexibel och också mycket van att töja sig. Ansvaret för klienterna gör att vårdarna ofta går med på att töja sig, om det så gäller

att förlänga arbetsdagen eller hoppa in på sin lediga dag. Det snabba arbetstempot och den stora arbetsbördan gör att vårdarna ofta måste avsluta sin arbetsdag med en känsla av att ha kunnat göra endast det allra viktigaste. Med en känsla av att inte räcka till. Med en känsla av att inte ha hunnit prata med den ensamma åldringen på hembesöket; med en känsla av att inte ha hunnit hålla patienten i handen; med en känsla av att inte tillräckligt ha hunnit fördjupa sig i familjens problem. Sådana upplevelser tär på personalens ork. Det finns en risk för utmattnig.

Personalen är organisationens viktigaste investering inom social- och hälsovården. Alla vet att t.ex. en kopieringsapparat servas regelbundet för att den skall fungera. Om den börjar gnissla eller göra dåliga kopior inkallas genast en serviceman. Personalen borde behandlas minst lika bra: servas regelbundet och vid minsta lilla symtom på "funktionsproblem" tas om hand. Att upprätthålla personalens arbetshälsa och -motivation borde höra till varje organisations och kommuns målsättning. En bra och livskraftig organisation utnyttjar personalens kunnande och intellektuella resurser och ger den befogenheter att utföra sitt arbete utan onödig byråkrati. För detta behövs sakkunnigt ledarskap inom social- och hälsovården. Den gamla byråkratiska förvaltningstraditionen måste ge rum för en mera flexibel personalledning, som reagerar

snabbare på förändringar i omgivningen.

Hur skall vi då göra vår social- och hälsovårdssektor attraktiv och öka dess dragningskraft? Till först måste vi själva som jobbar inom den sektorn komma ihåg, att vi är de bästa "missionärerna". Om vi endast hämtar fram hur tungt det är att jobba inom vården och hur trötta vi är, så signalerar vi till eventuella intresserade negativt. Värderingarna i dagens samhälle är av "hård valuta". Det är fråga om ekonomi, marknad, vinst och ofta egoism. Dessa värden gör hela tiden "intrång" på vårdsektorerna. I vården gäller andra värden. Vården som ibland dyker upp i de offentliga diskussionerna – framför allt i valtider... Dessa mjuka värden, som utgör den grund social- och hälsovården vilar på, har liten tyngd i dagens samhälle. Vårdarna gör ett arbete som inte kan ersättas av maskiner och teknik, ett arbete med och för människan. Vi som arbetar inom social- och hälsovården får inte tuga om dessa värden! Vi måste stå upp och hämta fram dem. På nytt och på nytt. Sist och slutligen är det ändå dessa värden, som varje människa vill möta – och t.o.m. kräver -, då hon som klient kommer i kontakt med social- och hälsovården.

Nådendal, 20 september 2007

Märta Marjamäki, ordförande för Finlands svenska socialförbund rf.

Text och bild: Daniela Andersson

Mikael Forss kan tänka sig mer ansvar för FPA i handikappfrågor

Vem är Mikael Forss?

Ålder: 53.

Familj: Fru, dotter 19 år och son 17 år.

Bor: i egnahemshus i Karis.

Utbildning: Pol. Dr. i nationalekonomi.

Karriär: Pol. Mag. 1981, finlandssvenska högskolor forskare och lärare (ÅA i Åbo och Vasa, SHH i Vasa) fram till 1995. Pensionskyddscentralens forskningschef 1995-2001. Blev forskningschef vid FPA 2001 och direktör 2003.

Hobby: Diverse arbeten i hus och trädgård, manskör, litteratur, film när det finns tid.

Senaste lästa bok: Susanna Alakoski: "Svinalängorna", pågår James Wilson: "Jorden skall gråta" Historien om Nordamerikas indianer.

Senaste sedda film: Kinesiska storfilmerna "Gyllene blommans förbannelse".

Motto: Har nog inget egentligt "motto" men kanske den "gyllene regeln" att man ska behandla andra som man själv vill bli behandlad kunde duga som ett sådant.

Folkpensionsanstaltens direktör Mikael Forss är mån om att poängtera den statliga instansens goda sidor. Trots att hans arbetsplats ofta blir nedskälld offentligt och anklagad för styvhet och klumpig byråkrati så finns det också mycket som fungerar.

– Visst får jag också på mitt bord fall som tyder på onödig byråkrati men de är bara ett par i månaden. Jag ser det inte som en alarmerande sak, säger Forss.

■ FPA-direktören Mikael Forss har själv testat på att sitta bakom disken på FPA:s byrå och ägna sig åt kundbetjäning. Det var i Mariehamn för ett drygt år sedan.

– Jag var lärling, det gick bra för ingen kände mig där. De flesta kunder kom in med enkla ärenden och vi var vänliga i båda riktningar. Men visst uppstår det problemsituationer, som på socialbyråerna, och folk tappar nerverna. Sådant händer men hör till undantagen.

FPA jobbar på att förbättra kundbetjäningen och har nu tagit itu med den svenska telefonservicen. Trots att Finland borde vara teknikens förlovade land så har det vållat avsevärda tekniska problem att få den svenska telefonservicen att fungera som den ska i Jakobstad.

– FPA:s image är trots allt inte så dålig som många har för sig. Enligt Gallup-undersökningarna ligger vi väl placerade, bland finländska institutioner, på fjärde plats faktiskt. Vi ligger efter polis, armé och domstolar men före både regering, riksdag och kyrka.

Att vår image inte är så dålig bekräftas också av att det är väldigt många som söker lediga tjänster hos oss, säger Forss

De viktigaste frågorna på FPA:s agenda för tillfället?

– På förmånssidan är det påbörjade reformarbetet av grundskyddet det allra viktigaste just nu. Vid sidan av detta pågår hela tiden smärre och större förändringar av förmånerna, som exempel införandet av referensprissystem för läkemedel. När det gäller sättet att jobba har vi dels kundservicearbetet som har inneburit att var och en av oss har deltagit i kundserviceutbildning de senaste åren. Serviceutbudet förändras och moderniseras hela tiden rent tekniskt, elektroniska kundtjänster utvecklas och arbetsredskapen för FPA:s knappt 6000 anställda är under ett ständigt utvecklings- och förbättringsarbete.

Vilka är de största bristerna inom socialskyddet?

– Resursbrist som gör att det lägsta grundskyddet är alldeles för lågt. Den heterogena kommunstrukturen som gör att tjänsterna varierar mycket beroende på kommun och att minoriteter och särgrupper kan bli lidande särskilt i mindre kommuner. Resursbristen påverkar individuellt de handikappades situation. Om man jämför med de andra nordiska länderna så ligger vi lågt. Kommunstrukturen är olycklig, trots reformen så är det omöjligt för speciellt små kommuner att ta hand om alla små grupper. För tillfället är handikappstöden delade på två avdelningar vilket är lite problematiskt. Kopplingen mellan förhöjt vårdbidrag och rehabilitering ser vi gärna att avskaffas.

Vilken aktuell forskning kan FPA presentera?

– Forskningen bestäms ganska långt av FPA:s mycket vidsträckta fält av förmåner, som grovt taget kan delas på inkomstrygghet och hälsotrygghet. Också forskningen delar sig analogt i samhällsforskning och hälsoforskning. Handikappfrågorna kan i princip undersökas inom båda sektorerna men tävlar om resurser med många andra frågor. Som en forskningsfråga kan handikappfrågor behandlas ur social rättvisesynpunkt (juridisk forskning), som en medicinsk fråga, en rehabiliteringsfråga osv. Rehabiliteringsforskning är ett särskilt tyngdpunktsområde och vi har nyligen rekryterat en av landets ledande krafter på detta område, Dr Ilona Autti-Rämö, för att leda jobbet. För tillfället har vi ett särskilt utvecklingsprogram för de svårt handikappades rehabilitering. Den stora reformen av inkomstrygghetssystemet kommer dock att binda upp en hel del forskningsresurser under den närmaste tiden.

En viktig fråga är rehabiliteringen för funktionshindrade (också gravt sådana) efter att de fyllt 65. Då är det nästan omöjligt att få stöd för rehabilitering vilket leder till ökade kostnader senare på anstalter och vårdhem.

– Det här är förstas i slutändan en resursfråga. Jag anser att åldersgränsen för FPA-stödd rehabilitering borde höjas till 68 år eftersom det skulle motsvara nuvarande övre gränsen för pensionering. Ett av målen med FPA:s rehabilitering är ju att stöda deltagande i arbetslivet i de fall det är möjligt och då vore det logiskt att göra detta snarast.

Jag ställer mig inte heller främmande för en mera generell höjning av åldersgränserna, men FPA kan knappast bära ansvar för geriatrisk rehabilitering i sin helhet. Vi ska komma ihåg att väldigt många stöter på funktionshinder när de blir äldre och det stora ansvaret måste fortsättningsvis ligga på kommunerna. FPA kunde ta ett begränsat ansvar. Man kan ju fundera över hur de resurser som så småningom frigörs från rehabiliteringen av krigsveteraner ska användas i fortsättningen. Ett väl motiverat ändamål skulle ju kunna vara rehabilitering av svårt handikappade äldre personer. Beslutsgången runt handikapprehabiliteringen är inte bra men att få det rättvist är kanske inte möjligt då alla vill ha mer. Man borde komma överens om klarare spelregler så att handikappade inte har så höga förväntningar från början. Klart att rehabiliteringsanstalterna vill ha kunder men är det nödvändigt att tillbringa sin tid på anstalt? Kan man vara hemma i stället och få samma rehabilitering. Ur praktisk och ekonomisk synvinkel skulle det vara bättre men det är ingen lätt ekvation att få ihop detta.

Vad är din åsikt om socialarbetarens arbetsuppgifter? Håller för högt utbildad personal på med "fel" saker så som faktureringar?

– Jag har tyvärr ingen praktisk kunskap om hur socialarbetarnas jobb fungerar i vardagen. På basen av andrahandsuppgifter förefaller det som om en allt större del av jobbet skulle bestå av byråkrati, vilket upplevs som frustrerande. Kanske är det tidsandan som gör att allt ska utvärderas, mätas och rapporteras i det oändliga, vilket gör att en massa blanketter ska fyllas i och gås igenom. Det förekommer inte bara i socialsektorn, utan överallt i den offentliga sektorn, inom vården, på kansliet och kontor, också här på FPA. Det har talats om att de rutinemässiga utbetalningarna av utkommsstöd borde överföras på FPA, vi har själva stött den

tanken, för det skulle underlätta behandlingen ur kundens synvinkel, eftersom de flesta då också lyfter bostadsstöd och ibland arbetsmarknadsstöd. Jag vet dock inte om detta skulle underlätta socialarbetarnas situation, för dessa utbetalningar sköts antagligen sedan idag av kanslipersonal, åtminstone i större städer. Denna reform vann dock inte politiskt understöd i förra regeringen.

Hurudan beredskap har FPA att ta över statliga ansvarsuppgifter så som personliga assistenter och dylikt som berör funktionshindrade.

– FPA har i dagens läge ingen beredskap eller kunskap att ta över direkt tjänsteproduktion. Vi är mera att jämföra med ett försäkringsbolag och största delen av vår personal är utbildad att ta ställning till förmånsansökningar. Det område där vi kommer närmast tjänsteproduktionen är rehabilitering där vi inte heller längre själva producerar några tjänster utan endast fungerar som mellanhand i form av upphandlare och förmånshanterare. Det finns en arbetsfördelning som går ut på att kommunerna tar hand om serviceproduktion och FPA om de penningmässiga stöden. Den här arbetsfördelningen har

under åren förtydligats då FPA övertagit bland annat barnbidraget, bostadsstödet och från år 2009 underhållsstödet, från kommunerna. Det är möjligt att frågan om utkommsstöd ännu kommer upp till diskussion. Om jag fick ordna det så skulle jag flytta bort en del ansvar från kommunerna. Nu får du bra service beroende på var du råkar bo. Oflexibiliteten att inte kunna ta in på vilken hälsocentral som helst där du råkar befinna dig i landet är beklaglig.

Text och foto: Christoffer Thomasfolk

Psykolog Atle Dyregrov: "Vid kris, ge barnen en karta hur tillvaron kommer att ändras"

Den världsberömda norska psykologen Atle Dyregrov har erfarenheter av det mesta och vet hur en kris ska hanteras. Framför allt när det kommer till hur barnen påverkas av trauma i ett livslångt perspektiv. Att dela med sig av sitt kunnande är viktigt för honom.

■ Atle Dyregrov från Bergen i Norge, är mannen bakom kända böcker som "Katastrofpsykologi" och "Barn i sorg". Få har den erfarenhet som han har när det kommer till hur barn, familjer och resten av omgivningen påverkas av kriser. Dyregrov, 56, är specialist inom klinisk psykologi och har jobbat såväl inom vårdsektorn som inom universitetsvärlden.

Han har också deltagit i krishjälper efter stora katastrofer som folkmorden i Rwanda och tsunamikatastrofen. När han har tid försöker han åka runt i världen och föreläsa.

Förra helgen var den världsberömda norrmannen på besök i Finland för att gästföreläsa på ett seminarium vid Åbo Akademi i Vasa.

Dyregrov hjälper barn som upplevt trauma, deltar i krishjälper efter större katastrofer, samt att forska om kriser, katastrofer och katastrofberedskap.

– Jag föreläste om hur vuxna ska försöka förstå barn som är i kris- och traumasituationer ur ett utvecklingsperspektiv. Jag jobbar ofta med att upplysa samhället hur viktigt det är att förstå barnens behov vid en krissituation. Trauman i barndomen kan ha en kolossal påverkan genom livet om de inte får rätt hjälp.

Dyregrov förklarar att han genom åren inte har varit någon kreativ idékläckare. Han har däremot varit duktig på att utveckla befintliga metoder och skapa nya arbetssätt när det kommer till krishantering.

– Jag har skapat många metoder och varit med om att ta i bruk dem konkret när man jobbar med barn. Målet har varit att göra en stor verktygslåda för alla som jobbar inom vården. Det är viktigt att föra ut modern utvecklingspsykologi till allmänheten.

Tala barnens språk

Enligt Dyregrov är det mest centrala att vuxna, familjen, omgivningen och vårdpersonalen, i eller efter en krissituation talar på ett sätt som barnen förstår. Det gäller därför att ha ett enkelt språk eftersom barnens hjärnkapacitet inte räcker till att tolka och förstå förmedlad fakta på svår nivå. Han understryker att kommunikation och uppföljning är viktiga element i en tillvaro där barn påverkas av en kris. Exempelvis att en familjemedlem råkar ut för en olycka och blir rullstolsburen eller på annat sätt rörelseförhindrad.

– I ett sådant fall är det viktigt att vuxna inte direkt målar

framtiden svart för ett barn. Först måste man samla sig och därefter ge barnen en karta om hur tillvaron kommer att ändras. Till exempel att mamma eller pappa inte kan köra bil eller längre sköta sina familjeuppgifter.

Att informationen till barnen förmedlas rätt är extremt viktigt, menar Dyregrov. Inte minst med tanke på att en olycka ofta medför behandlingstider för offret på obestämmd tid.

– Det kan bli många sjukhusbesök och här är det viktigt att vara öppen i kommunikationen och försöka förklara hur det kan bli. För att göra det enklare för barnen kan man ha samma besökstider för att det ska bli rutin. Det skapar en tryggare situation för dem.

Andra sätt att förbättra barnens situation i en familjekris är att se till att barnen hålls aktiva och leker ute med sina kamrater. Det är också bra att barnet så snabbt som möjligt återupptar skolarbetet. Att informera skolan är också viktigt så att klassen och läraren medvetna om vad som inträffat samt att de har ett omsorgssystem som fungerar.

Hela omgivningen drabbas

Dyregrov poängterar att det inte bara är patienten eller barnen som drabbas när en kris inträffar. Effekterna sprider sig som ringar på vattnet och hela omgivningen påverkas.

–Först kommer en period när familjen är förlamad av chocken och därefter ska den börja anpassa sig till en ny tillvaro. Det ställer krav på kommunikation och samspel och det är viktigt att inte dölja känslor och undvika att tala om det hemska som har inträffat.

Släkt och vänner runt en familj i kris har också en viktig uppgift. Enligt Dyregrov upplever många som har drabbats av en kris att omgivningen överger dem för snabbt.

– Det här är något som många är besvikna över att vänner och släkt slutar bry sig och tror att allt är okej efter några månader. Därför är det viktigt att komma ihåg att det är bättre att få för mycket omsorg än för lite. Men det kan också vara tungt för omgivningen att höra att det går dåligt. Många vill att det ska gå bra för den drabbade, men så är det ofta inte. Det sociala nätverket är viktigt.

Dyregrovs ihärdiga arbete har bidragit till att socialpsykologin har utvecklats till det bättre. Ett exempel är att man på 1980-talet inte trodde att barn kunde sörja. Barns sorgearbete blev således länge ignorerat och många av de som hade genomgått kriser i yngre år fick psykiska problem genom livet.

– Nu har det skett en revolution i tänkandet. Tack vare mina och andras böcker är allmänheten mera medveten. Barn måste tas på allvar och det är glädjande att se att utvecklingen går mot det bättre. Genom små enkla saker kan exempelvis föräldrar göra mycket för att förbättra situationen för barn i sorg eller annan kris.

Trots det måste arbetet fortsätta och han understryker att dagens enorma medieutbud påverkar barnen som bombarderas av hemska bilder och nyheter. Enligt honom gäller det att barnen inte exponeras för mycket av negativa nyheter eftersom de inte har den erfarenhet som krävs för att tolka innehållet.

– Forskning visar att många barn i USA har fått problem att sova och är oroliga efter att de såg tv-sändningarna efter terrorattacken i USA. De kan inte tolka och sätta allting samman. Det är därför viktigt att ge dem en bakgrund och förklara så att de förstår. Mera sårbara för sådan typer av exponering.

Kolumn

Ett mänskligt samhälle

■ Vad är det för samhälle vi vill leva i? Spontan skulle jag svara ett samhälle där människovärdet inte mäts enligt andra kriterier än att man är mänskliga. De liberala demokratier som styrka har legat och ligger i principerna om frihet, demokrati, öppenhet och tanken om att alla ska ha en chans att ha ett liv värt att leva – oberoende av om man är man eller kvinna, handikappad eller inte, kommer från en främmande kultur eller bor i landet man fötts i. Ibland är det på sin plats att påminna beslutsfattare, media och människor i allmänhet om detta, något vi gjorde då Steg för steg ordnade en demonstration för de utvecklingsstörda rättigheter.

Jag har stått vid riksdagens trappa flera gånger och protesterat, krävt eller presenterat alternativa modeller, ibland som vanlig deltagare, ibland som arrangör. Det har handlat om ett antal olika frågor – till exempel flyktingars rättigheter eller ensamstående kvinnors rätt till adoption. Ibland är det skäl att påminna beslutsfattarna om orättvisor som borde korrigeras och visa att människors liv faktiskt hänger på de beslut de fattar. Lika viktigt är det också att placera enskilda frågor i ett större sammanhang, dessa enskilda frågor bildar nämligen den helhet som återspeglar vår samhällsmoral. I flera fall använder beslutsfattare en retorik som spelar med människors fördomar och befäster djupt inrotade former av diskriminering i samhället. På Steg för stegs demonstration slog det mig ändå att när det gäller just handikappfrågor är man på det retoriska planet för

det mesta korrekt och så gott som alla beslutsfattare säger om de tillfrågas att de utvecklingsstörda rättigheter inte tillgodoses i tillräckligt hög grad. Detta återspeglar antagligen ett kollektivt dåligt samvete som bygger på en historisk börda som inte ännu finns då vi talar om många andra utsatta grupper i samhället. Tyvärr saknas fortfarande den politiska viljan att få till stånd tillräckliga konkreta förbättringar, till exempel är det på många sätt förtjänstfulla regeringsprogrammets formulering om förbättrandet av handikappades situation på arbetsmarknaden väldigt vag. Att förbättra attityderna på arbetsmarknaden är synnerligen viktigt dels för att arbete är en förutsättning för att individen ska känna sig inkluderad i samhället, dels för att i allmänhet vidga gemene mans vyer och på detta sätt öka toleransen i samhället för då människor bemöter sina fördomar i vardagslivet blir tröskeln lägre för att korrigera orättvisor av många olika slag. Det krävs nämligen ofta att andra än enbart den utsatta gruppen inser orättvisorna för att den politiska viljan och kapaciteten att driva reformer föds hos en majoritet av beslutsfattarna.

Steg för stegs demonstration var en välorganiserad viljeytring som förhoppningsvis inte blir en isolerad händelse utan en gnista som tänder den breda allmänhetens medvetande.

Johan Ekman

Johan.ekman@handikappförbundet.fi

Skribenten är projektledare för Inclusive Diversity

Kolumn

När de mänskliga rättigheterna blir en tom bokstav

Under de senaste månaderna har vi nåtts av chockerande rubriker. Tre utvecklingsstörda personer har uppenbarligen genom en överdos av insulin mördats av sina vårdare. Det är frågan om två olika brott, som har en klar geografisk spridning. Det är således inte enbart frågan om en lokal tragedi.

■ Jag tror inte heller, att det enbart är en slump att just utvecklingsstörda personer kommit i skottlinjen för vårdare, som varit mentalt förvirrade. Då gör man det alltför lätt för sig. En del av dagspressen har frossat i detaljer om själva händelserna, utan att ägna bakgrunden något större tankearbete. För dem har det varit frågan om än en handikappad person än om en cp-skadad person o.s.v. Tyvärr tror jag att den gemensamma nämnaren, att det är frågan om tre utvecklingsstörda personer, i detta fall har betydelse.

Omsorgen i Finland har länge varit känd för att ta lättvändigt på frågan om att använda tvångsåtgärder inom vården. Argumentet har gått ut på att det inte är något problem överhuvudtaget och att aktiviteter i avsikt att kartlägga tvång och framför allt missbruk av tvång är att slösa energi i onödan. Det är således inte förvånande att social- och hälsovårdsministeriets utredning om tvång inom vården blivit en långkörare, utan någon klar uppfattning om vad man borde utreda och vilka etiska och moraliska principer som gäller. Ett lysande undantaget är **Jukka Kumpuvuoris** utredning i frågan. Som vanligt får man

väl säga, men så kommer han också från handikapprörelsens egna led. Kumpuvuori efterlyser en lagstiftning, som klart reglerar bruket av tvångsåtgärder och slår vakt om individens rättigheter.

Efter det som hänt tycker nu även omsorgsminister **Paula Risikko**, att det är dags att skärpa övervakningen av vårdanstalterna. Det är givetvis bättre med en senkommen insikt, än ingen alls. Men borde inte Risikkos underlydande på social- och hälsovårdsministeriet ha reagerat tidigare på de rapporter om missbruk av tvång och makt vid omsorgens institutioner, som kommit ut i offentligheten? Jag tänker bl.a. på justitieombudsmannen Riitta-Leena Paunios utredning om bruket av tvång vid omsorgens institutioner. Enligt utredning blev 212 utvecklingsstörda personer utsatta för tvångsåtgärder (1994). Endast Kärkulla uppvisar här ett blankt register. Situationen torde knappast ha förändrats dramatiskt sedan dess. Riitta-Leena Paunios hänvisning till den Europeiska människorättskonventionen och vår egen grundlag har inte gjort något större intryck på ministeriet. Ännu mindre intryck på ministeriet gjorde vårdaren Marjo Markus beskrivning till justitieombudsmannen om tvångsåtgärder vid en av våra institutioner för utvecklingsstörda. Hon har själv med skarpa tagit avstånd från dem. Hon beskriver sådant som aldrig blivit motsagt i sak; hur man har bundit fast personer i toalettstolar, hur man har fixerat rullstolar för att hindra rullstolsbrukaren att använda dem för sitt ändamål, hur man använder s.k. tvångsoveraller osv. I utredningar till justitie-

kanslern förnekades i och för sig inte dessa åtgärder, men de motiverades som vårdåtgärder! Ministeriet tog aldrig ställning, utan ville ha mer betänketid.

Att man använder tvångsåtgärder – allt från isoleringsceller till s.k. tvångströjor - visar på en självtagen fullmakt, inom omsorgen om utvecklingsstörda personer, att utöva makt över en annan person. Man utgår från att detta är helt i sin ordning och en del av personalens uppgifter.

Det är således inte bara vårdutbildning det är fel på, vilket påpekats i den nu aktuella diskussionen. Eller det faktum att olämpliga personer inte sällas bort genom lämplighetstest. Det är framför allt fel på en miljö, som betraktar bruket av tvång som så acceptabelt att man jämför det med vilken vardaglig incident som helst. **Ett tvångsngripande skall i alla sammanhang uppfattas som en extraordinär händelse, som noggrant skall bokföras och granskas av ett utomstående organ.** Här är den norska modellen för en juridisk inregistrering av varje tvångsåtgärd väl värd att överväga.

Att arbeta i en miljö, där otillbörlig makt utövas över personer, som står i ett klart beroendeförhållande, korrumparer och förvrider lätt vår rättsuppfattning. Det ligger således nära till hands att personer i ett mentalt överspant tillstånd, kan börja uppfatta sin makt över andras väl och ve som absolut? Samtidigt har de argument som vänder sig mot en större integration i samhället, då det gäller utvecklingsstörda personer, fått förnyad kraft. Det är

den gamla asyltanken som har en allt större dragningskraft. Enligt den bör utvecklingsstörda personer skyddas för det onda samhället och mår bäst i avskilda miljöer. Tyvärr har ofta denna typ av välmenande segregering från samhällsgemenskapen slagit över i något helt annat. Det har i extrema fall blivit frågan om en segerering på liv och död, där endast de starka individerna anses ha rätt till liv.

Vi är inte där – ännu. Men vi har varit snubblande nära att vara där i historisk tid. Därför gäller det att sätta stopp för alla former av otillbörlig makt. Det är här inte frågan om vård utan om bestraffning pga. att personen har ett funktionshinder. Att använda omotiverade tvångsåtgärder är detsamma som att trampa på våra centrala mänskliga rättigheter. Detta underströk utvecklingsstörda personers intresseorganisationer, Steg för Steg och Me Itse i en demonstration nyligen utanför riksdagshuset med anledning av de ovan berörda tragiska händelserna. Men inser social- och hälsovårdsministeriet detta till fullo eller behövs det flere katastrofer inom omsorgen innan en ny lag börjar utarbetas?

Mikael Lindholm
Ordförande i
Handikappförbundet

Text och bild: Stina Mellberg

The International Snoezelen Association i Montreal

The International Snoezelen Association (ISNA) arrangerade i år det femte internationella snoezelen symposiet den 20-21 september 2007 i Montreal, Canada. Tack vare Europeiska Social Fondens Sens-IT projekt kunde FDUV:s SENSO-teks personal, Joana Holmlund och Stina Mellberg, delta i detta intressanta evenemang.

■ Konferensen hölls i ett vackert stort gammalt hus som tidigare varit skola och internat för döva barn. Franska var kon-

Nya kontakter etablerades på symposiet. Här Joana Holmlund och Stina Mellberg från SENSO-teket i Vasa med professor Hiroshi Anezaki från Mie Universitetet i Japan.

ferensens språk men de största föreläsningarna tolkades till engelska. Det fanns en del spännande föreläsningar som vi missade på grund av att vi inte kunde franska.

Vi var inte de enda finländarna på symposiet. **Marja Sirkkola** och **Päivi Veikkola** från Tavastehus hade tillsammans med professor **Paul Pagliano** från Australien en av de allmänna föreläsningarna i den stora salen med en efterföljande workshop i en mindre sal. Marjas Sirkkola är överlärare vid Hämeenlinnan Ammatti Korkeakoulu och doktorand under Pagliano.

På symposiet fanns många professorer från många länder i olika världsdelar. De presenterade intressant forskning kring snoezelen från sina universitet. Professor **Hiroshi Anezaki** från Japan presenterade en jämförande studie som visade att vistelse i snoezelen rummen gav psykisk stabilitet och avslappning (facilitating relaxation).

Mera vidomsord

Professor **Krista Mertens** från universitetet Humboldt i Berlin belyste ett 20 årigt perspektiv på snoezelens etablering i arbetet med barn, ungdom och äldre. Både som rekreation och avslappning men också för utveckling och terapi. Hon visade på tio olika områden som är närmare undersökta. Professor Meretns tror att snoezelen kommer att godkännas som terapi inom två år i Tyskland tack vare forskning som visar resultat.

Professor **Gillian A. Hotz** från universitetet i Miami, Florida tog upp problematiken om att få ut resultaten av forskningen

Under pauserna i symposiet passade en del på att avnjuta den varma indiansommarmärmen på trappan av det vackra huset som tidigare varit skola och internat för döva barn. (u hette det Center 7400, 7400 St Laurent Blvd

till allmänheten och att få publicerat forskning i media. Hon gav praktiska tips på forsknings teman och metoder. Hon fick folk att stiga upp och berätta om sina projekt som kopplats till forskning eller som kunde kopplas. Flera kontakter etablerades under hennes föreläsning som troligtvis leder till forskning i nya frågor kring snoezelen.

Det var intressant att lyssna till och prata med de verkliga pionjärerna inom snoezelen. De några som i tiden startade ISNA och som vi alla snoezelen intresserade har läst böcker och artiklar av – **Ad Verhult, Linda Messbauer, Barbara McCormack, Lorraine Thomas** m fl.

Det var ett väldigt lärorikt och givande symposium. Att vi båda från Sensoteket kunde vara med är ovärderligt! Nu fortsätter diskussionerna och utvecklingen av arbetet av alla de nya kunskaper och intryck vi fick på konferensen. Nu har vi träffat forskare runt hela vår jord, som vi till en del tidigare haft kontakt med via e-post. Inget går ändå upp emot att träffas i verkliga livet. I nästa nummer kommer Joana att berätta om det studiebesök vi gjorde till BloorView Kids Rehab Center i Toronto under samma Canada resa.

Ordförklaring: Snoezelen är ett holländskt ord som är bildat av snusa och dösa – ett förhållningssätt när man arbetar i sinnesstimulerande rum med handikappade människor.

Text och bild: Johanna Wikgren-Roelofs

Flera studerande med invandrarbakgrund vill jobba inom vården

Finland blir allt mer mångkulturellt och i framtiden kommer patienter och klienter att få träffa allt fler vårdare som härstammar från andra kulturer. Vid Yrkesinstitutet Sydvästs närvårdarutbildning i Ekenäs finns studerande med invandrarbakgrund i så gott som varje klassrum.

■ För studerande med invandrarbakgrund är det sällan några problem att smälta in i gruppen i klassrummet och under praktikperioderna ute i arbetslivet möts de nästan alltid med nyfikenhet och positiva kommentarer från patienter och klienter. Det bekräftar **Agzin "Ashin" Tahssin**, 17 år och andra årets närvårdarstuderande i Ekenäs.

– Jag var bara nio månader då jag kom till Finland med min familj från Irak, så jag känner mig ganska finlands-svensk idag. Hon har kurdiskt ursprung med en blandning av både turkiska och arabiska gener.

Vi erbjuder extra stöd i svenska för de studerande som behöver det, säger enhetschef Lena Johansson.

Då jag träffar Ashin är hon på inläring i arbete (praktik) vid en av långvårdsavdelningarna på Mjölbolsta. Den här dagen besöker hon Ekenäs höstmärnad tillsammans med vårdare och patienter.

Berättar gärna

– Då jag gick i grundskolan skämdes jag ibland för mitt ursprung och ville dölja det men idag berättar jag gärna då klienter och patienter frågar. Närvårdarutbildningen har jag valt för att jag gärna vill ha ett yrke där jag känner att jag behövs och kan hjälpa, och en god vårdare skall vara öppen och glad, säger Ashin glatt

Att Ashin är muslim påverkar inte särdeles mycket hennes inställning till arbetet eller utbildningen.

– Ute i samhället är jag som vilken finländare som helst även om min familj är muslimsk. Men visst följer vi vissa muslimska principer och traditioner, men det är mera mellan hemmets fyra väggar.

Ashin är nöjd med sin skolgång och tycker hon får bra stöd från skolan då hon behöver det.

– Eftersom jag var så liten då jag kom till Finland har jag inte haft speciellt svårt med det svenska språket, åtminstone inte med talspråket, men matematiken har alltid varit lite problematisk.

Ingen homogen grupp

Lena Johansson, enhetschef vid Yrkesinstitutet Sydväst, säger att skolan har olika strategier för hur den på bästa möjliga

Vi erbjuder extra stöd i svenska för de studerande som behöver det, säger enhetschef Lena Johansson.

sätt kan stöda studerande med annan kulturell bakgrund, om det finns behov av extra stöd.

– De studerande med invandrarbakgrund är på inget sätt en homogen grupp. Det finns de som kommit till Finland som väldigt små, som växt upp i ett svenskspråkigt samhälle, men där hemspråket varit ett annat än svenska. Så finns det studerande som kommit till Finland i tonåren och efter en 500 timmars kurs i svenska hoppat in till exempel på nionde klassen i grundskolan. Sedan finns det förstas äldre studerande som kommit till Finland och lärt sig svenska först som vuxna, förklarar Johansson.

Om en studerande med invandrarbakgrund behöver extra stöd i undervisningen, är det ibland svårt att veta exakt vilken sorts stöd som är det rätta. Behöver

den studerande extra språkundervisning eller handlar problemen egentligen om helt andra inläringssvårigheter?

– Då det handlar om språksvårigheter brukar de studerande klara sig ganska bra med talspråket under det första studieåret, men under andra och tredje året blir skrivsvårigheterna allt mer tydliga. För de här studerandena har vi idag en så kallad obligatorisk "språkskola". Det betyder att vi sätter in extra undervisning tillsammans med modersmålsläraren en gång i veckan. Den studerande går sedan i språkskola ända tills läraren ger klartecken att svenskan är så bra att extraundervisning inte längre behövs.

Andra stödformer

Övriga stödformer som skolan satsar på, som inte bara gäller

Text&bild: Daniela Andersson

Föreläsare Anne Ström är specialklasslärare och magister i synpedagogik och synnedsättning.

Synen är så mycket mer än att se bra på avstånd

I medlet av september hölls en kort föreläsning om visuell perception där man fick en inblick i de vanliga synfunktionerna och hur de kan påverka skolarbetet och det dagliga livet. Föreläsare Anne Ström, specialklasslärare och magister i synpedagogik och synnedsättning, börjar med att säga att synen är så mycket mera än att se bra på avstånd.

■ Hjärnas förmåga att tolka det omkring oss är visuell perception. En trött hjärna tolkar hur den vill. Tankemässigt tänker vi ofta i dagens samhälle att allt skall vara vackert och visuellt men vad om det inte fungerar? Olika synnedsättningar och hjärnskador gör att vissa barn och speciellt barn med funktionshinder ser dåligt på olika sätt. För läs- och skriv-

svårigheter finns många teorier, en är att det kan ha med synen att göra.

– Se till att få en ordentlig utredning gjord, säger Anne Ström.

I lärarutbildningen ingår så lite information om synen. Man litar på optiker och deras erfarenhet och det är svårt för lärare att säga till trots att de ofta har mer information om elevens problem. Elever med läs- och skrivsvårigheter är ofta duktiga lysnare och tar in informationen på annat håll men då svårighetsgraden ökar så framträder problemen.

– Om man misstänker någon form av synskada är det viktigt att observera beteendet hos barnet. I vilka situationer uppstår det? Fundera tillsammans med barnets nätverk.

Kontakta en handledare i synpedagogik och prata med barnet och fråga vad det ser. Visuell perception kräver en väutvecklad hjärna och en god syn. Cirka 80% av den information vi tar in är visuell. Över hälften av hjärnans celler är gjorda för att ta emot syninformation. Syncentrum finns i hela hjärnan. CVI är en internationell term som står för cerebral visual impairment, cortical visual impairment, visual processing disability, synskada på grund av hjärnskada. Diagnoser som går hand i hand med CVI är utvecklingsstörning, autismspektrumstörningar, ADHD och ADD, CP, epilepsi och hjärnskada och hjärnblödning.

Mer om läs och skrivsvårigheter kan du ta del av 11.10.2007 på Helsingfors Dyslexiforum 2007. Pedagogik som främjar läs- och skrivutveckling hos alla barn – vad säger forskningen? Tid och plats: 11.10.2007 kl. 9.00-16.00, Folkhälsan, Topeliusgatan 20, Helsingfors. Föreläsare: Mats Myrberg, professor i specialpedagogik vid Lärarhögskolan i Stockholm. Avgift: 60 euro (kaffe och lunch ingår) Anmälningar senast 3.10.2007

Text: Cecilia Blomqvist och Daniela Andersson
Bild: Sofia Stenlund

Lyckat Pimé café på Föreningsfestivalen

”Va? Är det helt mörkt däruppe?”

Denna kommentar hördes ett antal gånger när Finlands Svenska Synskadade ordnade Pimé café på Luckan i samband med Föreningsfestivalen i Helsingfors den 8 september. Luckans Veranda hade byggts om till ett helt mörklagt café med hjälp av tyger, svarta plastsäckar och metervis med svart tejp. Här bjöds gästerna på kaffe, te och kaka. Ganska snabbt insåg arrangörerna att gästerna sällan kunde föreställa sig hur mörkt det faktiskt var. ”Mörklagt” förstods som om det var lite skymning i rummet – fastän det faktiskt var helt becmörkt.

■ Gästerna upplevde Pimé café på mycket olika sätt. Det var många som tyckte att upplevelsen var annorlunda och väldigt speciell. För de flesta var upplevelsen lärorik och positiv, men det kunde också vara en aning skrämmande. Att dricka kaffe i mörker hjälper att förstå hur det är att vara synskadad. Dessutom tyckte många att de övriga sinnena skärptes när man inte kunde förlita sig på synen. Besökarna uppskattade också att det fanns ledsagare inne på caféet, för det gav en känsla av trygghet. Dessutom påpekade många att man plötsligt fäste uppmärksamhet vid helt andra saker och att t.ex. kaffet doftade mycket starkare än vanligt. Och kakan smakade lika gott, fastän man inte kunde se den.

Ett av syftena med Pimé Café är att ge besökarna en inblick

i hur det är att vara blind. Meningen är att uppmuntra människor att lägga märke till alla saker i omgivningen som man inte kan se samt att man har andra sinnen än synen. Rollerna är ombytta; seende människor befinner sig i en ny situation och de blinda ger de seende en känsla av säkerhet. Under de tre timmar som caféet hade öppet besöktes det av dryga 90 personer och var en succé!

Dialog i mörkret

Pimé Café är inte den enda dylika grejen, lite liknande är Dialog i mörkret som är en större installation där publiken deltar.

– Det är en rundvandring i mörkret på grupper upp till tio

personer som skall röra sig så mycket som möjligt, berättar Ulla Jensen som jobbat mycket med utställningen.

Gruppen guidas runt i mörkret och man simulerar promenad i park varvat med övergångsställen och cafébesök. Jensen har bland annat jobbat som arbetsledare och guide för installationen i Stockholm och på Heureka i Vanda.

– Pimé Café är en bra idé men bara en ytscrapning när man jämför med Dialogen.

Besökarna upplever det som givande att få veta hur praktiskt det är att vara synskadad. Installationen var en succé och hörselskadade har planer på att öppna en dialog i tystnad.

Pimé café – life without sight

Text: Minna Ågren, SCF regions-ekreterare
Översatt av: Mia Finström

Pimé café är ett annorlunda, becmörkt café, ett äventyr till en värld där man lutar på och bryr sig om varandra. Idén med Pimé Café kom när synskadade unga planerade sitt program till Kyrkans Ungdomsdagar år 1996. Caféiden utvecklades av aktörer både från församlingarna och centralförbundet. Namnet Pimé Café kom från ungdomarna: eftersom man var i Helsingfors, var det slang som gällde. ”Pimeä” blev ”pimee” och sedan ännu pimé i fransk stil. Meningen med Pimé café var att aktivera synskadade unga. Ungdomarna fungerade själva som servitörer, ledsagare och vaktmästare. Rollerna var omvända – oftast behöver ju cafépersonal sina ögon. Pimé café gav ungdomarna en erfarenhet av att lyckas och accepteras, samt att ta ansvar för sina egna och gruppens handlingar. Detta gjorde självkänslan gott och gav mod att pröva på olika saker i framtiden. Ett annat syfte var att Pimé café skulle ta ställning och påverka seende människors uppfattningar av synskador.

På Pimé Cafét fanns också mörka lådan där meningen var att känna efter och försöka identifiera olika föremål med händerna. Nej, det var ingen rätta som sprang omkring i den mörka lådan. Det var ett mjukisdjur och en del andra kluriga prylar.

Text: Daniela Andersson

Unikt dataprogram för skandinaver med en hand

Datero-polikliniken vid Vasa Centralsjukhus har gjort det igen. Nämligen gett ut ett dataprogram som tjänar en specialgrupp. Denna gång handlar det om ett program som har utvecklats för personer som använder endast en hand. Med hjälp av programmet lär sig klienterna en skrivteknik som är effektiv och ergonomisk.

■ Efter Win Maid, hjälpprogrammet för windows, och Sign Maid, som är ett verktyg för att underlätta kommunikationen mellan hörande icke tecknande personer och döva icke läskunniga personer, kommer nu One Hand Maid som är tangentbordsträning för en hand.

– Det är inte frågan om det enda programmet i världen men det enda i Skandinavien med skandinaviska teckan, berättar Sonja Haga-Erickson som är talterapeut och poliklinikansvarig på Datero, polikliniken för kommunikations- och databaserade hjälpmedel.

Dateros målsättning är inte att göra dataprogram men om det uppstår ett direkt behov inom klientelet så är möjligheten stor att bollarna sätts i rullning.

– Så har det exakt gått till och möjligheten till att överhuvudtaget göra sådant här har skett via Sens-IT-projektet. Det EU-finansierade Sens-IT projektet som ägs av FDUV sjunger nu på sista versen och avslutas i höst. Inom ramen för projektet har polikliniken kunnat erbjuda kostnadsfria fortbildningsdagar om rehabiliterande dataprogram och kommunikations- och adbaserade hjälpmedel för regionens tal- och ergoterapeuter.

För alla åldrar

One Hand Maid kan användas av personer i alla åldrar. Bäst lämpar det sig kanske för vuxna eftersom de inte behöver motiveras på samma sätt som barn. Men också barn kan med fördel använda programmet. Det här har man tänkt på i lay outen och utförandet. Användaren behöver inte vara läskunnig för att använda programmet, eftersom alla texter är inlästa och kan lyssnas. Programmet läser också upp de bokstäver som klienten trycker på. Här finns också ett spel, där användaren ska med hjälp av ledtrådar gissa ord och sedan skriva ner dem.

– Just nu har vi en handfull användare här i Österbotten och vi har förmedlat det till instanser runt om i Finland. Programmet kan laddas ner helt gratis på vår hemsida från och med mitten av oktober, säger Sonja.

One Hand Maid bygger på en berättelse där användaren tillsammans med sin hjälpre Mia eller Kimi besöker invånare i fem höghus och hjälper dem med vardagliga sysslor. Programmet består av aderton olika uppgifter. I början väljer man användarspråk, svenska eller finska, samt med vilken hand uppgifterna genomförs. Man börjar med övningar av enstaka bokstäver och fortsätter med korta ord och till slut enkla satser. I programmet övas även siffrorna och de vanligaste skiljetecknen.

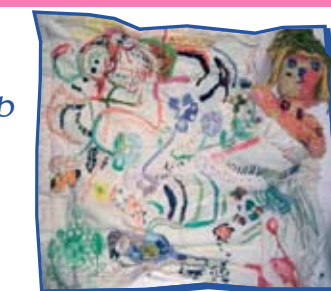
I One Hand Maids administratör-del kan man ändra på inställningar gällande bland annat programmets svårighetsgrad, font och fontstorlek samt tangentbordets utseende. För programmet rekommenderas Windows 95, 98, ME, NT4, 2000

eller XP, cirka 200 megabyte på hårddisken och en skärm med 1024 x 768-upplösning och 32-bit färgupplösning.

Ladda ner One Hand Maid från <http://www.larum.fi/senso/sens-it.html>

Hur blir kvinnor med erfarenheter av övergrepp och våld förstådda och bemötta i den psykiska hälsovården

Hela kvinnan 2007

KÖN ~ MAKT ~ VÅLD

21.–22.11.2007 Hanaholmen
Hanaholmsstranden 5, 02100 Esbo, Finland

Nordiska Föreningen för Social- och Mental Hälsa (NFSMH) har tillsatt ett arbetsutskott med representanter från Danmark, Färöarna, Sverige, Finland, Åland och Norge för att hålla Nordiska Kvinnokonferensen med temat Kön–Makt–Våld.

Mera information:
Tiina Johansson,
tiina.johansson@mtkl.fi
tel. +358 40 704 2538

Hela Kvinnan 2007 (21.–22.11)
50 € medlem i NFSMH föreningar
100 € icke medlem

Hela Kvinnan 2007 & MTKL Mentalhälsomässan 2007 med Seminarier (21.–23.11)
110 € medlem i NFSMH föreningar
160 € icke medlem

Anmälningarna sänds
senast 15.10. Aino Syrjänen,
aino.syrjanen@mtkl.fi,
tel. +358 46 851 4939

Broschyren om programmet www.mtkl.fi

Vårt första Benkku läger

Nylands CP-förening ordnar alla somrar ett tätläger i Hangö på en ö som heter Bengtsår. Bengtsår är Helsingfors ungdomscentralens lägerö. Det tar cirka 2 timmar med bil till Santala-hamnen varifrån Bengtsårs båten kommer och söka alla ivriga deltagare.

■ Vi är två glada, snart 8-åriga tvillingsbröder från Esbo och vårt första Benkku läger är förbi! Väntan på lägret var hög och spänningen i taket då vi körde mot Santala hamn från landet i Barösund. Vi gick igenom allt säkert hundra gånger och framme i hamnen var många glada och trevliga människor färdiga att delta i samma läger.

Mamma fick ringa varje kväll och höra dagens händelser, båda pojkarnas egna versioner om dagens upplevelser gick igenom grundligt, delvis lite sämre men mest bara positiva händelser. Hemlängtan hängde i luften de första kvällarna men sånt är helt naturligt och gick snart förbi.

Den bästa upplevelsen var säkert för båda "bananåkningen"! Toppen var att de inte föll i vattnet vilket egentligen var meningen. Pojkarna tyckte att det var helt toppen att de var de enda som faktiskt inte föll hur båtföraren än försökte gasa och svänga bananen.

Niclas berättade om utebrasan där de själva fick grilla korv och laga plättar, det var den bästa

någonsin för honom (efter bananåkningen förstas!). Marcus höjdpunkter var också då han kunde starta lilla motorn helt själv och fick naturligtvis köra själv med Erkki som rorsman. Trots att alla försökte fiska med metspö och nät så fick de ingen fångst. Marcus drömde nämligen lite om att kunna hämta fisk också hem från lägret. Jag tvivlar nog lite på om mamma hade tyckt om den fångsten så mycket.

Besök i Hangö var en upplevelse i sig då pojkarna aldrig tidigare åkt tåg. Det blev lite spännande men tur att man fick lite läsk och godisar där framme så livet var i balans igen. Tältandet var spännande, att sova på tumis med brorsan i mörkret, så pojkarna tyckte nog om att få sova

i stora tältet med de andra de sista nätterna.

Fotismatchen mot vuxna vann barnen förstås och det var med stort stolthet vi fick höra om hur många mål var och en gjorde och förstås sista kvällens festandet syntes på pojkarnas glada men lyckliga ansikten åter i mammas famn på fredag kväll.

Allt som allt var veckan lyckad, med många nya kompisar och upplevelser rikare säger både Marcus och Niclas att de skall vara med nästa sommar igen.

Solig höst och på återseende!
Marcus & Niclas

Händelsekalendern höst 2007

Oktober

3.10 Familjen i centrum-seminarium

Projektet MinFamilj ordnar ett seminarium i Mauno Kovisto Centrum i Åbo med temat Familjen i centrum – respekt och tolerans. Handikappfrågor och generationsöverskridande är speciella teman. Anmälningar till annika.jansson@folkhusan.fi

5-7.10 Fortsätt Må Bra-seminarium

Seminarium på liris för FSS-kvinnor i samarbete med Folkhälsan och Svenska Studiecetralen.

8-13.10 och 5-9.11 Tvådelad grundkurs för synskadade.

Målgruppen är nysynskadade eller personer vars syn märkbart försämrats eller personer som inte tidigare deltagit i en grundkurs. Kursplats: liris, Helsingfors. Intresserade kan ansöka om understöd via närmaste FPA-byrå eller kontakta rehabiliteringshandledarna på FSS. FPA-kursnummer: 14103. Närmare info www.fss.fi eller Barbro Dahlberg-Berghäll, 09-6962 3019.

9.10. Självhjälpsgrupper-seminarium kl 13-17. arr.

Studiecetralen och folkhälsan. Folkhälsans seniorhus, Helsingfors. Närmare upplysningar: christina.lang@ssc.fi och gun-britt.aminoff@folkhusan.fi

9-20.10. DUV på Luckan i Helsingfors.

FDUV presenterar sig på Luckan. 9.10 har DUVTeaterns fotoutställning vernissage och FDUV och DUV i Mellersta Nyland presenterar sin verksamhet på Rådorget under eftermiddagen/kvällen. Mera info: www.luckan.fi/radorget

11-12.10. FSSF:s och FSPC:s kongress, Psykisk hälsa för oss alla – utmaningar och framtidsvisioner, och höstmöten i Hotel Kaarle i Karleby i samarbete med Karleby stad och SSC. Medverkande bl.a. Claes Andersson och Kristian Wahlbeck. Preliminärt program på www.fssf.fi/arkiv, slutligt program publiceras i augusti.

12-14.10. (och 8-10.2.2008)

Tvådelad familjekurs för barn med utvecklingsstörning/funktionshinder 0-8 år. Kursen är en FPA kurs och ordnas av FDUV. Ansökningsblanketter fås via den lokala FPA byrån eller FDUV. Mera information på http://www.fduv.fi/verksamhet/kurser eller ring Marita Mäenpää 09- 40 70 70.

15.10. Vita käppens dag

18.10. Stödpersonsträff kl 16.30-18. Eriksgatan 8, Hfors.

22-25.10. Höst vandringläger. Kursplats: Pörkenäs lägergård, Österbotten. Målgrupp: personer med psykisk ohälsa från hela svensk Finland. Ansökan senast: 9.10.07. Arrangör: Finlands svenska psykosociala centralförbund r.f med stöd av RAY. Kursen är avgiftsfri. Mera information www.fspc.fi eller kontakta rehab.sekr. 06-7232517

26-28.10. Familjeveckoslutsläger.

Kursplats: Norrvala Rehab Center i Vörå. Målgrupp: familjer där en vuxen drabbats av psykisk ohälsa. Ansökan senast 05.10.07, begränsat antal platser. Arrangör: Finlands svenska psykosociala centralförbund r.f. med stöd av RAY. Kursen är avgiftsfri. För mera info kontakta rehab.sekr. 06-7232517.

29.10 Må bra av mångfald – på arbetsplatsen.

Inclusive Diversity-projektets slutseminarium på Finlandiahuset. Seminariet är gratis. Anmälning och info: johan.ekman@handikappforbundet.fi eller www.inclusivediversity.fi

November

2.11-9.11. Rehabiliteringskurs i södern, Tunisien Sousse Målgrupp: personer med psykisk ohälsa.

Ansökan senast 20.8. Arrangör: Finlands svenska psykosociala centralförbund r.f. med stöd av RAY. För mera info kontakta rehab.sekr. 06-7232517.

6.11. Generalförsamling. Finlands svenska handikappförbund.

Yrkesskolan Optima, Jakobstad. Kl 13.

8.11 kursdag om den nya barnskyddslagen i Pedersöre med jur. dr Eva Gottberg. Närmare program i mitten på september på FSSF:s hemsida www.fssf.fi/arkiv.

11-18.11. Blindveckan. Temat är Synskadades medborgarverksamhet 100 år. Den nationella kampanjen riktar sig till alla kommunalfullmäktige i Finland som får följebrev med simulationsglasögon. Kampanjen är ett samarbete mellan FSS, Synskadades centralförbund och båda förbundens distriktsföreningar.

17.11. En lustfylld eftermiddag på Maja i Malmgård, Helsingfors för familjer som har barn med handikapp i åldern 6–13 år. Arrangör: FDUV, DUV i Mellersta Nyland. Info och anmälning: Marita Mäenpää tfn (09) 43 42 36 18, marita.maenpaa@fduv.fi

17-18.11. FSS höstmöte, Valkeakoski.

22.11. Rätt till rättigheter – rätt till ett mänskligt liv. Seminarium i Helsingfors arrangerat av FDUV. Mera info: Maarit Aalto, maarit.aalto@fduv.fi tfn (09) 43 42 36 15

22.11. Stödpersonsträff kl 16.30-18. Eriksgatan 8, Hfors.

23-25.11. Kurs för anhöriga till en hörselskadad person på Hotel Victoria i Tammerfors. Grundläggande info om hörselskadad, hörhjälpmiddel etc. Anmäl senast 19.10. 09-663392. www.horsel.fi.

24.11. Hör hit alla Tallbo-vänner från förr och alla Steg för Steg-medlemmar! Kom på fest med bl.a. middag och dans till orkester. Plats: Restaurang Kaisaniemi i Helsingfors. Mera info ger Mailen Murmann (Steg för Steg) och Maarit Aalto (Tallbo) på FDUV

24-25.11 Mammahelg på Norrvala-Folkhälsan.

Veckoslutet är i första hand avsett för mammor vars barn har ett handikapp och bor hemma. Avgift: 50 euro. Arrangör: FDUV. Mera info och anmälning: Annika Björne tfn (06) 319 56 52, e-post annika.bjorne@fduv.fi

29-30.11 SESAM-konferens om multisensorisk verksamhet.

Internationella utbildningsdagar i Helsingfors med föreläsningar och workshopar. Arrangör: Sensoteket Sesam. Mera info: Matilda Friberg, 0400 98 18 68 eller www.fduv.fi/sesam

29-30.11. Depressionskurs.

Kursplats: Kaisan koti, Norra Esbo. Målgrupp: vuxna med erfarenhet av depression. Ansökan senast 02.11.07, begränsat antal platser. Arrangör: Finlands svenska psykosociala centralförbund r.f. med stöd av RAY. Kursen är avgiftsfri. För mera info kontakta rehab.sekr. 06-7232517.

December

Vecka 49. Årets sista SOS Aktuellt 7/2007 utkommer. Deadline för material 27.11.

13.12. Stödpersonsträff kl 16.30-18 Eriksgatan 8, Hfors.

Vill du annonsera i SOS Aktuellt?

Helsidesannons: 400 euro
Halvsida: 200 euro
1/4 sida: 100 euro
Kontakta: 044-555 4388 (Andersson) eller 0500-418 272 (Gustafsson).

Donationer mottages med tack-samhet. Finlands Svenska Handikappförbund, Aktia 405540-232494.

Vill du lägga in material på händelsekalendern? Kontakta Daniela Andersson, daniela.andersson@kolumbus.fi, GSM 044-5554388. Deadline för material till nr 7/2007 är den 27 november. Tidningen utkommer vecka 49.

LAGTINGSVAL

185

KOMMUNALVAL

530

Christian Beijar
Ålands Socialdemokrater

